

voltak az adóslevelek, azokat pedig jobb szeretné füst és pernye formájában viszontlátni... A kapzsiságnak, a máról holnapra való meggazdagodásnak legképtelenebb példáiról olvashatunk, amelyek közül talán a Nikšić környéki Ozrnić falu parasztjainak története a legkülönösebb.

„Nem öltek meg s nem is fosztottak ki senkit a kincséért, csupáncsak azt tették, hogy a falu mellett levő egyik barlangban a kelletnél előbb oltották el azt a tüzet, amelyben a belgrádi Nemzeti Bankból származó pénzkötegeknek kellett volna elhamvadniuk. A széleik megpörkölődtek ugyan, de a rakás közepén jócskán akadt sértetlen példány is — szertefutottak hát, hogy birkára, lóra, nyeregbe, ruhára cseréljék be, megvették mindent, ami eladó volt Nikšićben és környékén... Sietős, csak ki vele a kézből, még mielőtt bevonul a megszálló és érvénytelennek nyilvánítja a régi pénzt.

De a megszállónak nem sürgős a bevonulás, nem tudom, miért. Nem hiszem, hogy a „hósi Crna Gorától” vagy hadi szerencséjétől tartana — mert az a múlt háború óta se nem hő-

si, se nem vitézi; a Fekete Hegyeket már régóta senki sem emlegeti másról, csak arról, hogy feketék.”

S erre a pesszimiztikus képre válaszul aztán ennek az utolsó fejezetnek a második fele, egyúttal a regény záróképe. Az úton feltűnik egy falubeli ember, roskadásig megrakott, minden eresztékében nyikorgó állami szereket hajt, amelybe két állami ló van fogva. Hát te mit viszel? Csöveket? Nem csövek azok, hanem pus-kák. Gépfegyverem is van, hét. A ládákban kézigránátok. A katonai rak-tárból szerezte. Majd a „Minek ez neked?” kérdésre következik az a pa-raszti, népi egyszerűséggel kifejezett, éppen ezért hiteles mondat:

„...Hogy a népnek legyen mihez nyúlnia, ha a körmére ég...”

Majd néhány sorral alább:

„Hanem hogy gondolod?... Egymagadban?” (ti. harcolni.)

„Már mér egymagamban?”

„Vannak már cimboráid?”

*„Hát ha a brzakok és a crna-goraiak között ehhez nem talál-
lok cimborákat, akkor jobb, ha
elvisz mindünket az ördög!...
De én úgy gondolom, muszáj,
hogy találjak!”*

De ez már a történelemnek egy másik fejezete: egy másik regény.

BORBÉLY JÁNOS

KÉT FŐHŐS, EGY CSELEKMÉNY

MIRA MIHELIC: *Szívárvány a város felett.*
Európa, Budapest, 1974.

„Úgy élünk emlékeink hálójába gaba-lyodva, mint a pókhálóba tévedt légy. A térkép, ahol naponta keressük utun-
kat, tele van rajzolva, firkálva utakkal, sínekkel, vágányokkal, össze van ken-
ve fölhalmozódott élményeink kisebb-
nagyobb foltjaival...” A regény 107.
oldalán találjuk ezeket a sorokat. A

170-en pedig: „Ha eszébe jutottak elmu-
lasztott, visszahozhatatlanul elveszett
lehetőségei, mindig megmozdult ben-
ne valami gyógyíthatatlan seb, valami,
ami nem akart beletörődni az idő, az
emberek könyörtelen ítéletébe.” Ezek
a „fölhalmozódott élmények” és „el-
veszett lehetőségek” alkotják a talajt

Marina Ravennek a regény hősnőjének alakjához. Ebből a talajból fejlődik ki az ábrándozó, elkényeztetett leányból lett küszködő, elszürkült asszony végzete, akinek egyetlen életcélja a kenyérkeresés, anyja és fia eltartása, és akit fia sorsa fölötti aggodalma és elvált férjében való végleges csalódása életveszélyes közlekedési szerencsétlenségbe sodor.

Marina Raven valójában csak az egyik főalakja a regénynek. A másik, vele egyenrangú, de még sikerültebb (!) főszerep hordozója Igor, a tizenhét éves fiú, aki anyjával szerves egységet képez. Az örökösen ismétlődő meg nem értés és harc a nemzedékek között, az anya fájdalmas, tépelődő szeretete, a fiú látszólagos közönye és türelmetlensége anyja iránt a regény vezérmotívumait képezik. A mellékalakok — az elfoglalt orvosprofesszor apa, a bohém, valamikori operaénekesnő nagyanya, az ódon ház furcsa lakói — önmagukban véve jól megrajzolt figurák, de függetlenek a két főszereplőtől és a cselekménytől.

A cselekmény? A csaknem 400 oldalas regénynek alig van cselekménye: A fiút egy barátja vétkéért tévedésből beviszik a rendőrségre. Az anya volt férje segítségét kéri, aki ezt látszólag megtagadja. Ezután kerül sor az életveszélyes balesetre. Ezen kívül majdnem minden csak „emlék” és az „elveszett lehetőségek” idézése. Emlékezik a hősnő: gyermekkorára, leánykorára, fiatalasszonykorára, a megszállás éveiben történt bebörtönzésére, fia gyermekkorára. Emlékezik a valamikori énekesnő nagyanya: ifjúkora kétes sikereire és csalódásaira, amelyeket hosszú-hosszú monológokban mesél el unokájának. S mindezek az emlékezések balzaci részletességű leírásokat tartalmaznak, s néhol az unalomig terjengősek. S mivel a tizenhét éves Igor a legfiatalabb, s

neki van a legkevesebb emlékezni valója, róla a mában történő élményei szólnak: gimnáziumi órák, fiúmulatózások, szilveszterezés élethű bemutatása. Ezek a leírások a regény legolvasmányosabb, legsikerültebb részei. Ide tartozik a fiú és az apa találkozása is a kórházban a végzetes éjszakán, amikor az apa felajánlott gondoskodása ellenállásba ütközik a fiúnál, aki ekkor ébred tudatára anyja iránti szeretetének. Ezt jelképezi a káprázatként megjelenő szívárvány a város felett: az átvirrasztott éjszaka után Igor szívárványszínekben látja annak a napnak a felkeltét, amelynek reggelén anyját talán magához térve, életben találja.

A regény fő erénye — a fő- és mellékalakok erőteljes megrajzolása mellett — a lélektanilag indokolt időszerrű és örök érvényű mondanivaló. Gyengesége a magvas cselekménnyel arányban nem álló túlméretezett terjedelmességgel és a sok hosszúra nyúlt, a cselekménnyel legtöbbször össze nem függő emlékezés. A regény olvasásakor az az érzésünk, hogy valójában két könyvet olvasunk váltakozva: az egyik a múltat írja le terjedősen, vontatottan, elbeszélve, a másik a mátt eleveníti meg gördülékeny, pergő jelenetekben. A múlt és a jelen összefonása ezen a módon nem zökkenőmentes — stílustörés útján jött létre.

A fordító, Gállos Orsolya munkája nem volt könnyű, nem is sikerült kifogástalanul. Sok helyen zavart kelt egyes szavak, kifejezések szolgái, szó szerinti vagy éppen nem megfelelő fordítása. (Például „nincs igazad” helyett „nincs jogod” stb.) Különösen az anyára vonatkozó névmások (amelyek Igor gondolataiban gyakran szerepelnek) használata okozhat félreértést, mivel a magyar nyelvben „ő” férfira is, nőre is egyaránt vonatkozhat.

KENYERES KOVÁCS MÁRTA